

# stop KONTAKT

18

informatie periodiek  
over kernenergie

## gezondheidsraad versoepelt normen GOOI DE REMMEN MAAR LOS

Vlak na de ramp in Tsjernobyl nam de overheid maatregelen. We mochten geen spinazie eten. Er kwamen graas- en zaaiverboden. De koeien moesten op stal. Het stralingsniveau in de atmosfeer lag te hoog gemeten naar de normen. Maar de bevolking hoefde absoluut niet bezorgd te zijn, er was geen gevaar voor de gezondheid, zo zei de overheid. Het te hoge stralingsniveau daalde weer snel en kwam onder de normen te liggen. Normen, normen...- .....wie bepaalt die? En hoe wordt er mee omgegaan?

De Gezondheidsraad stelt de normen vast voor toelaatbare hoeveelheden van radio-actieve stoffen, waaraan mensen worden blootgesteld. Deze raad adviseert de overheid. In het nieuwste advies van de Gezondheidsraad zijn de normen versoepeld in plaats van strenger gemaakt. Mensen die tussen de regels door kunnen lezen en goed zijn in puzzelen, trekken deze conclusie wanneer ze het adviesrapport hebben doorgenomen. Hoewel de Gezondheidsraad deze versoepeling heeft willen verbergen, is iedereen daar nu inmiddels achter. Zo is bijvoorbeeld de norm voor geslachtsorganen 20 rem per jaar, terwijl de oude 5 rem was. De maximaal toelaatbare stralingsdosis voor beenmerg is verhoogd van vijf rem naar 42 rem per jaar. De norm voor plutonium is hetzelfde gebleven, maar lag al tienmaal



Collectie Stichting Laka

www.laka.org  
Gedigitaliseerd 2014

te hoog, aldus drs. Nootboom (ex-commissielid van de Gezondheidsraad).

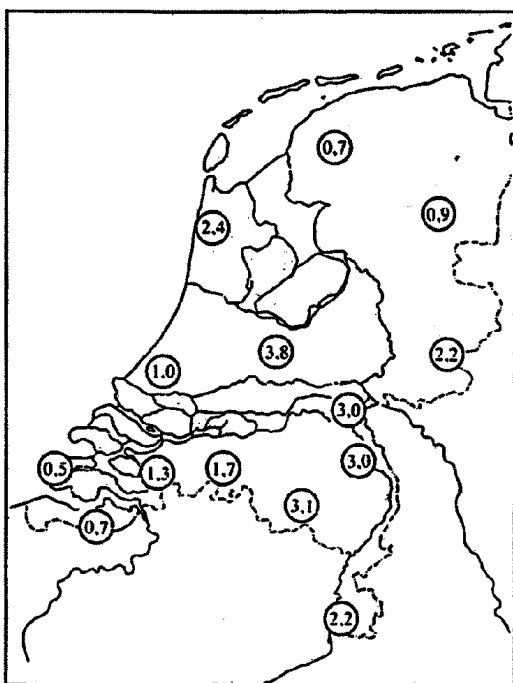
In een interview met Vrij Nederland (Rob Sijmons) doet drs. Nootboom (oud-Kamerlid D'66) het één en ander uit de doeken over de Gezondheidsraad en de manier waarop zij de normen vaststelt. Nootboom is secretaris geweest van een commissie die adviseren moest over de nieuwste ICRP-stralingsnormen (ICRP is de Internationale Commissie voor Stralingsbescherming) binnen de

Gezondheidsraad. Hij vertelt in het interview dat diezelfde raad relevante informatie voor ministers en parlement verzwijgt en regelmatig botweg liegt.

## MONOPOLIE

De raad heeft een monopoliepositie, doordat er maar enkele deskundigen zijn die voldoende verstand van straling hebben. Zij hebben de touwtjes in handen op het gebied van stralingsnormen. Nootboom ligt eruit doordat hij teveel "klare taal"

sprak, zo zegt hij zelf. Degenen die binnen het vakgebied als stralingsdeskundige gaan werken moeten eerst een geheimhoudingsverklaring ondertekenen. Wie zich daar niet aan houdt, ligt uit het wereldje van stralingsdeskundigen. Op die manier is het dus heel goed mogelijk om te verzwijgen en te liegen. Totdat er één persoon uit de school klapt omdat hij/zij het niet eens is met wat de Gezondheidsraad naar buiten brengt.



Dit kaartje laat zien hoeveel radioactief cesium er her en der in Nederland op de grond terecht is gekomen na de ramp in Tsjernobyl. U kunt zelf zien hoe het er bij u in de buurt uit ziet. Al in mei waren deze gegevens bekend, maar ze werden toen nog niet openbaar gemaakt.

**OPROEP**  
Binnen een jaar zijn we nu bezig met de nieuwe opzet van Stopkontrakt. We zijn nog in een ontwikkelingsfase en willen nog het een en ander veranderen. Over wat u als lezer ervan vindt echter tasten we in het duister. Vandaar deze oproep: graag zouden we van u horen hoe u over de uitvoering van de laatste stopkontrakten denkt. Ook suggesties voor verbeteringen zijn welkom op de redactie: Oudegracht 42, 3511 AR Utrecht.

## DE GEZONDHEIDSRaad KENT GEEN KINDEREN

Hoe ziet de normstelling van de Gezondheidsraad eruit? De normen worden afgestemd op werknemers in kerncentrales. Een tiende van het aantal rems, toegestaan voor werknemers, is de norm voor de bevolking. Dat verschil is er omdat werknemers beschermende kleding kunnen dragen, regelmatig medische controle krijgen en er vrijwillig voor gekozen hebben bloot te staan aan radio-activiteit.

In de normstelling is totaal geen rekening gehouden met gevoeliger mensen in de samenleving, zoals vrouwen en kinderen. Men gaat puur uit

van een gemiddelde. Dit is des te absurder wanneer je weet dat kinderen honderd keer zoveel plutonium uit het milieu opnemen als volwassenen. Ze zijn er ook nog eens gevoeliger voor en volgens drs. Nootboom kun je daarom stellen dat kinderen een duizend keer zo hoog risico lopen. De normstellingen zouden daardoor zo laag uitkomen dat ze niet meer meetbaar zijn. Hieruit kun je concluderen dat de Gezondheidsraad en de overheid bij zulke normstellingen in grote problemen komen. Want wat moet ze de bevolking aan informatie voorspiegelen zonder deze te ver-

ontrusten? Voor zwangere vrouwen zouden de normen lager moeten liggen, omdat de vrucht extra gevoelig is voor straling. Zo is bijvoorbeeld gebleken dat er veel kinderen leukemie gekregen hebben, doordat de artsen röntgenfoto's lieten maken bij zwangere vrouwen, om te kunnen zien of het bekken breed genoeg was om het kind te baren. Het heeft jaren geduurd voordat men het verband ertussen ontdekte.

Kortom: de Gezondheidsraad zou op zijn zachtst gezegd iets nauwkeuriger en menselijker met stralingsnormen om moeten gaan.

# KERNMIS IV : DE DERDE WERELD

De invloed van kernenergie op derde wereld landen lijkt erg klein gezien het feit dat in derde wereld landen nog geen 2% van de gebruikte energie bestaat uit kernenergie. Vele ontwikkelingslanden hebben echter nu reeds te maken met kernenergie die hen nogafhankelijker maakt van westerse kennis en financiering. Door de bestaande politieke en economische situatie lijken ontwikkelingslanden, na als dumpmarkt te zijn gebruikt voor onder andere gevaarlijke medicijnen, kunstmest en pesticiden, nu ook gebruikt te gaan worden als nieuwe markt voor kerncentrales en als dumpplaats voor kernafval.

Zogenaamd commerciële energiebronnen zoals olie, steenkool, aardgas, waterkracht en kernenergie vormen voor derde wereld landen momenteel een klein gedeelte van de gebruikte energie. Niet-kommerciële energiebronnen als menselijke en dierlijke spierkracht, brandhout, mest en plantaardig afval wordt 5 tot 10 maal zoveel gebruikt. Terwijl 75% van de wereldbevolking in derde wereld-landen woont, wordt er door deze landen nog geen 10% van de commerciële energie gebruikt. Zo gebruikt bijvoorbeeld 1 Amerikaanse inwoner net zoveel energie als 3 Japanners, 16 Chinezen, 53 Indiërs, 101 Sri-lankanen, 438 Malinezen of 1072 Nepalezen.

Op energiegebied zijn de commerciële energiebronnen misschien niet zo belangrijk, op politiek en economies gebied zoveel te meer. Het zijn juist deze energiebronnen die een belangrijke rol spelen bij het instandhouden en vergroten van de onderdrukte afhankelijkheidssituatie van ontwikkelingslanden.

Zo zorgt bijvoorbeeld een kleine elite in landen als Brazilië, Taiwan en de Filippijnen door middel van deze energiebronnen voor gunstige vestigingsomstandigheden voor westerse multinationale ondernemingen (MNO's). Voor MNO's kreëert deze energievoorziening naast bijvoorbeeld belastingvoordelen, goedkope arbeidskracht en verbod op vakbondsorganisaties, gunstige omstandigheden om veel winst te maken, die via het moeder-



concern naar het westen terugvloeit.

Derde wereld-landen raken door hun onderdrukte positie, zonder er zelf veel invloed op uit te kunnen oefenen, steeds meer betrokken in het kernenergiegebeuren, zowel als grondstofleverancier, afzetmarkt voor centrales als ook als dumpplaats voor kernafval.

Al lijkt het hierbij alsof de ontwikkelingslanden afhankelijk zijn van westerse landen, goed beschouwd zijn het eerder de westerse landen die afhankelijk zijn van de ontwikkelingslanden. Ditzelfde zien we ook bij al-

lerlei grondstoffen en landbouwproducten.

## URANIUM

Derde wereld-landen worden in het kernenergieproces gebruikt om het westen of een kleine elite in eigen land te verrijken. Zo geldt ten aanzien van de grondstof uranium dat er voor westerse ondernemingen verschillende "voordelen" zitten aan het exploiteren ervan in derde wereld landen zoals Gabon, Niger en Namibië. Zo is er onder andere een minimale winst voor het gastland, er is weinig toezicht op de hoeveelheid en de snelheid waarmee geëxploiteerd wordt, er zijn weinig relaties met de economie van het gastland, en er zijn weinig of geen effectieve controles over de milieu- en gezondheidseffecten van uraniumdelving. Nederland is via de URENCO in Almelo direct betrokken bij de uraniumdelving in Namibië.

Problemen als gevolg van uraniumexploitatie zoals in de derde wereld landen ondervinden ook groepen oorspronkelijke bewoners in westerse landen, bijvoorbeeld de Aborigines in Australië en Indianen in de V.S. en Canada. In Noord-Amerika worden Indianen van hun grondgebied verdreven om er uranium te exploiteren. Deze exploitatie gebeurt op een zodanige wijze dat het afval ter plaatse blijft liggen waardoor de in de buurt blijvende Indianen besmet worden met ra-

diaktiviteit. Het lijkt het overwegen waard deze volken en kulturen ook op dit gebied een eigen ontwikkeling door te laten maken zonder onze zogenaamd goedbedoelde invloeden.

## KERNCENTRALES

In de wereld zijn slechts enkele firma's die kerncentrales produceren. Derde wereld-landen zijn in de kennis, de bouw en de exploitatie van kerncentrales helemaal aangewezen op het westen. De plaats waar een centrale wordt gebouwd, wordt in derde wereld landen nog sterker dan in het westen bepaald door politieke en economische argumenten in plaats van veiligheids- en milieu-aspekten. Zo is op de Filippijnen een kerncentrale gebouwd op een vulkaan in een aardbevingsgebied, wél gelegen bij een vrijhandelszone voor MNO's en bij twee Amerikaanse militaire bases. Ook in Taiwan, India, Pakistan, Zuid-Korea en Brazilië zijn kerncentrales gebouwd op geologische breuklijnen. Het voorbeeld van de Filippijnen laat ook zien voor wie de kerncentrales gebouwd worden. De hoogspanningsleidingen lopen van én naar de vrijhandelszone voor de MNO's én naar de Amerikaanse militaire bases.

Met kerncentrales en lage energie-aanbiedingen willen derde wereld landen de westerse ondernemingen aantrekken. Op het moment dat de tol van de kerncentrales in afbetaling, aanbouwkosten en milieuschade betaald moet worden, hebben de MNO's hun winsten gemaakt en zoeken elders hun heil. De lokale bevolking blijft met de brokken zitten. Naar aanleiding van dit voorbeeld kunnen we ons afvragen of een behoefte aan kernenergie in derde wereld landen er een is voor de eigen bevolking of voor de westerse indringers. Zonne-energie en waterkracht lijken voor deze landen voor de hand liggende alternatieve energiebronnen.

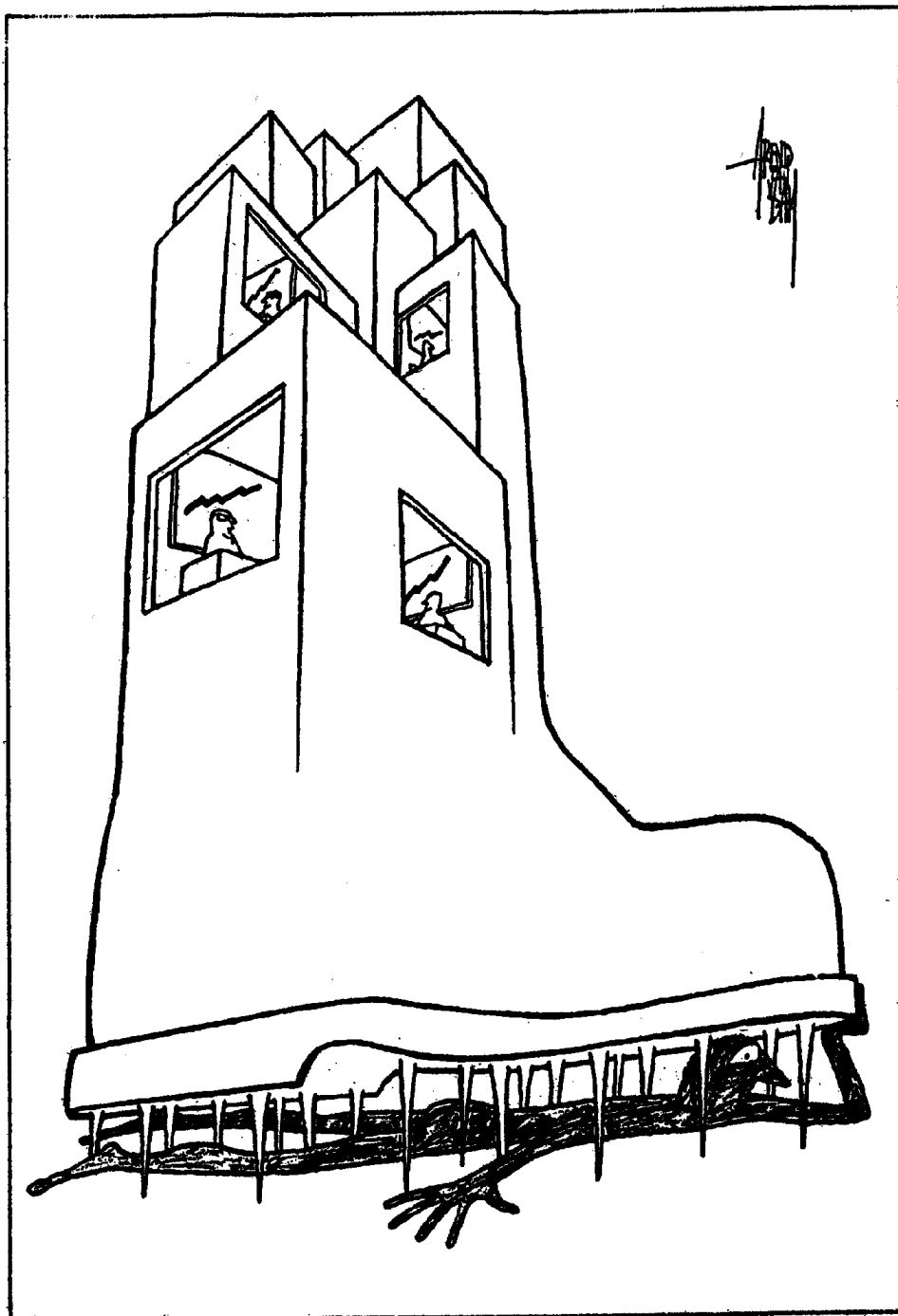
## DUMPEN

Het is reeds beproefd dat derde wereld landen een "goede" plaats zijn om gevaarlijke medicijnen te dumpen, het zijn ook "goede" plaatsen voor ondernemingen die niet teveel geld willen besteden aan veiligheid en milieuzorg (denk aan de Union Carbide ramp in Bhopal, India). Voor het dumpen van kernafval en het testen van kernbommen blijkt al dezelfde regel te gelden. De Pacific is een voorbeeld

waar zowel proeven als afval-dumping plaatsvinden. Voor de opslag van kernafval hebben ook Pakistan, China en Argentinië zich aangeboden.

## TENSLOTTE

We zien dat de invloed van kernenergie tot alle gebieden ter wereld doordringt. Het zijn ook hierbij weer de meest onderdrukten die er het meest onderdoor gaan.



# WE HEBBEN ER SCHOON GENOEG VAN

Kerncentrales zijn overbodig. We kunnen leven van de wind. Nou goed, niet uitsluitend. Maar! : windturbines, warmtekrachtcentrales en zonne-energie kunnen in de toekomst gezamenlijk de hele bevolking en industrie in ons land voorzien van voldoende energie, mits we de energiebesparing niet vergeten. Onder dit motto is de Vereniging Milieudefensie 27 september gestart met de actie "Schoonstroom". Tal van milieugroepen zullen lobbycampagnes in hun gemeente beginnen.

De enkele honderden warmtekracht-installaties die Nederland telt kunnen er duizenden worden. Dat is meermalen becijferd en ook terug te vinden in een BMD (Brede Maatschappelijke Discussie)-rapport. Gezamenlijk kunnen die installaties 6000 tot 8000 MW leveren. Windturbines zouden volgens een overheidscijfer 2000 MW tot het jaar 2000 kunnen produceren. Stichting Energie Anders komt zelfs uit op 6000 MW. Het nieuw te bouwen vermogen van 5200 MW wil de regering invullen met 4000 MW kernenergie en 1200 MW kolen. De Vereniging Milieudefensie denkt er anders over: 2500 MW is in te vullen met warmtekracht op aardgas en 2700 MW door achtereenvolgens elektriciteitsbesparing, windenergie, hoog-efficiënte gascentrales en belastingsturing. Dit laatste wil zeggen: maatregelen om de pieken in het verbruik terug te dringen. Deze getallen zijn terug te vinden in de "pleidooi-nota" van het Centrum voor Energiebesparing, de Consumentenbond, FNV en verschillende milieuorganisaties.

## AKTIE

Doel van de actie Schoonstroom is het beïnvloeden van gemeentes op het vlak van energievoorziening. Dit moment is gekozen, omdat de energiebedrijven in een reorganisatie zitten. Dat houdt in: een scheiding van produktie en distributie en een koppeling van distributiebedrijven en gasbedrijven. De taak van de distributiebedrijven is

het ontwikkelen en stimuleren van energiebesparing en alternatieve energie-opwekking. Sible Schöne van VMD zegt hierover: "We willen via de actie druk uitoefenen op de uitvoering van die taak, want in de praktijk komt er nog weinig van terecht". Onder de actie vallen publiciteitscampagnes en stickerplak-acties. Zo kun je op je potje jam uit de supermarkt een sticker vinden met als opschrift: "gegarandeerd zonder radio-activiteit? maar dan wel zonder kernenergie." Een andere organisator van de actie, Johan Bakker, zegt: "Er doen nu al zo'n vijftig tot zestig milieugroepen mee aan de actie. Wij leveren het aktiemateriaal en het Centrum voor Energiebesparing heeft een energieplan voor gemeentes geschreven dat gebaseerd is op "doelmatig energiegebruik" (alternatieve of duurzame energie en energiebesparing). De plaatselijke milieugroepen kunnen dit plan, een nota, aanbieden in een

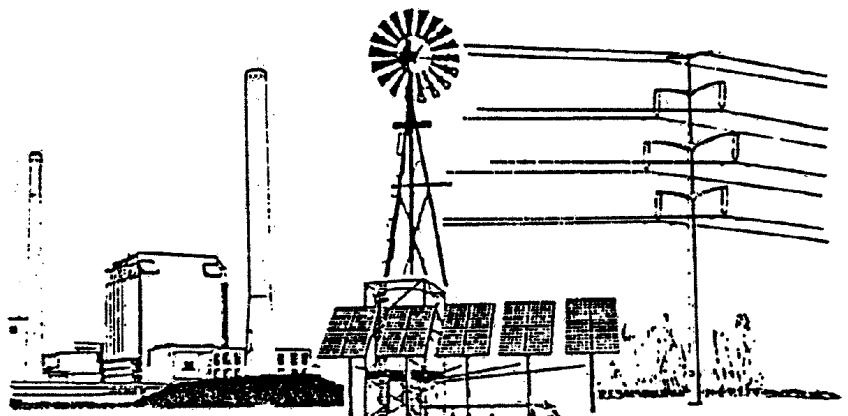
gemeenteraadsvergadering."

## STIMULEREN

Johan Bakker schrijft in een artikel van het maandblad Milieudefensie: "De centrale elektriciteitsopwekking en brandstofbesparing kan pas goed van de grond komen als er bij de energiebedrijven speciale mensen mee worden belast. De energiebedrijven moeten mensen aanstellen voor het stimuleren van doelmatig energiegebruik: onderzoek, planning, uitvoering en voorlichting zijn hierbij van belang".

Voor meer informatie verwijzen we naar de "Schoonstroomkrant" die te bestellen is bij de Vereniging Milieudefensie, 2e Weteringplantsoen 9, Amsterdam, tel. 020-221366.

Het is een lange-termijn-actie, die zelfs uit kan lopen tot twee jaar. Er is dus nog alle ruimte om eraan mee te doen.



# nieuws dat bekend moet zijn!



## BIG BROTHER

"Kernenergie leidt tot politie-staat" schreven we in de vorige aflevering van Stopkontrakt. Een arbeider van de Palo Verde kerncentrale in Arizona werd ontslagen omdat hij had geweigerd zich te onderwerpen aan een leugendetector. Hij had klachten gehad over de veiligheid van de centrale. En de Nuclear Regulatory Commission (NRC) in Amerika kreeg het recht vingerafdrukken te verzamelen van arbeiders van toeleveringsbedrijven die toegang hebben tot kerncentrales. Het is de bedoeling dat het NRC-archief in verbinding komt te staan met de FBI.

## KINDERSTERFTE THREE MILES ISLAND

Jarenlang heeft de Amerikaanse regering volgehouden dat niemand persoonlijke schade heeft opgelopen door het ongeluk met de kerncentrale te Harrisburg. Het tegendeel blijkt het geval te zijn. Onderzoekers, waaronder de Amerikaan E.J. Sternglass, hebben een sterke steiging van de kindersterfte gekonstateerd in het gebied rond de centrale. In Pensylvanië stierven in 1979 268 kinderen meer dan normaal. Professor Yasuno Nakagawa van de Kobe-universiteit in Japan deed onderzoek aan herziene schattingen van de hoeveelheid radioactiviteit die destijds zou zijn vrijgekomen. De daaruit voortkomende voorspelling komt overeen met de resultaten van Sternglass.

## INDIANEN ONGEWENST

Plannen van de Amerikaanse regering om de Hopi- en Navajo-indianen uit hun woongebied Big Mountain te verdrijven blijven aktueel. Hoewel onteigeningen tot nu toe niet hebben plaatsgevonden probeert de overheid haar doel te bereiken door o.a. de watervoorziening af te snijden en vee in beslag te nemen. De Indianen moeten verdwijnen omdat de regering in het gebied uranium wil gaan delven t.b.v. kerncentrales en atoombommen. De Hopi- en Navajo-indianen verzetten zich daartegen en organiseerden ondermeer gezamenlijke akties bij de reservaatgrens om van hun eenheid blijk te geven.

*die kernenergie  
zorgt toch maar mooi  
voor licht en warmte..*

## COLOFON

Stopkontrakt is een informatieperiodiek over kernenergie, bedoeld om opnieuw bekendheid te geven aan de argumenten, ongelukjes en andere zaken die duidelijk maken waarom we tegen zijn. Medewerkers zijn Loeky Buis, Simon v Tuijl en Guus Peterse. Abonnementen zijn te verkrijgen door overmaken van 4, 10 of 25 gulden op giro 1551111 t.n.v. "Geen Kernenergie Nou", Oude Gracht 42, Utrecht, o.v.v. abonnement. Eventueel zijn ook meerdere exemplaren te verkrijgen, om zelf verder te verspreiden onder belangstellenden. Voor informatie: Aktie Strohalm, Oude Gracht 42, 3511 AR Utrecht. Tel: 030-314314 of -333347.

